

DIENST

Vergeven en vergeten?!

Anti-pastoraat

Verslag Centrale Diaconale Conferentie

Wel bescheiden, niet onzichtbaar

55e jaargang nummer 4

september
2007

In dit nummer

74

Redactioneel

Anne Jan Kruizinga

75
Veelzijdig Diaconaat

Uiteenlopende ontwikkelingen in de samenleving vragen om allround diakenen

Kees Kuiper

76
Veelzijdig Diaconaat

Van diaconale gemeente tot diaconaat in de omgeving

Kees Kuiper

77
Veelzijdig Diaconaat

Veelzijdig diaconaat?!

Kees Kuiper

78
Veelzijdig Diaconaat

Workshops & infomarkt

Kees Kuiper

84
Pastoraat

Anti-pastoraat: pastorale begeleiding van mensen met autisme

Peter van de Kamp

86
Ouderlingen

Mensen rondom mensen met autisme

Frans en Lia Wisselink

87
Diaconaat

"Wel bescheiden, niet onzichtbaar..."

Dirk Albert Prins

88
Bijbel op bezoek

Lichaam van Christus

Corné Alderliesten

89
Ambtsdragers

Om bang van te worden

Henrica de Vries

90
Kerkelijk werk

Uw kans om de daad bij het woord te voegen?!

Pieter Zwart

91
Pastoraat en diaconaat

Vergeven en vergeten?! ds. A.T. van der Scheer

100
Diaconaat

Dankdag 2007

Diaconaal Steunpunt

DIENST

55e jaargang 2007

nummer 4

september 2007

DIENST geeft concrete toerusting en ondersteuning, gericht op de dagelijkse praktijk in de gemeente, ten behoeve van bijzondere pastorale en/of diaconale taken in de gemeente. DIENST richt zich op ambtsdragers, predikanten, kerkelijk werkers en het gemeentepastoraat/diaconaat binnen de gereformeerde kerken (vrijgemaakt).

Redactie:

Gerdien Bredenhoff - redactieassistent
Peter van de Kamp, Zwolle
Anne Jan Kruizinga, Hardenberg, eindredacteur
Jacqueline van der Ziel-Visser, Zwolle
Henk Geertsema, Zwolle

Redactiesecretariaat:

Ebel Geertsema
Kameelvlinder 16
3822 AR Amersfoort
Telefoon: (033) 480 16 60
E-mail: ebel@geertsema.com

Administratie:

J.A. Kieft-Boersema
Catharinadaal 33, 6715 KA Ede
fax (084) 716 54 15
E-mail: administratie.dienst@kiefte.net

Nieuwe abonnees en adreswijzingen dienen **schriftelijk** aan de administratie doorgegeven te worden.

Betaling van abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van acceptgiro of factuur.

Abonnementsprijs: € 7,20 per jaar.

Gironummer 4921087
t.n.v. Stichting Dienst, Ede

Artikelen uit Dienst zijn op cassette beschikbaar voor mensen die een leeshandicap hebben.
Info: Stichting De Luisterpost / Bralectah, Zwolle
(038 - 427 04 48). E-mail: lpb@gbouw.nl

ISSN 0167 - 2401

Artikelen in Dienst zijn digitaal beschikbaar via de website:
www.blad-dienst.nl

Redactioneel

Anne Jan Kruizinga

Wanneer u dit leest zit de vakantieperiode er weer op. De eerste kerkenraadsvergaderingen zijn al gehouden of staan binnenkort op de agenda. Meerdere kerkenraden bezinnen zich aan het begin van het vergaderseizoen op hun ambtswerk. Samen een dag of een weekend nadenken over de vraag hoe ze als ambtsdragers invulling willen geven aan hun ambtsdienst: in dienst van hun Opdrachtgever en dienstbaar aan de gemeente. In dat proces past ook weer een nieuwe uitgave van Dienst. Om u als ambtsdragers te dienen.

Wisseling van de wacht...

Zoals in het vorige nummer van Dienst al werd aangekondigd vindt u met ingang van dit nummer een nieuw gezicht op deze bladzijde. Laat ik mij in het kort aan u voorstellen: mijn naam is Anne Jan Kruizinga en samen met mijn vrouw Margreet woon ik in Hardenberg. Evenals mijn voorganger Rien van Dongen ben ik werkzaam voor het Steunpunt Gemeenteopbouw in Zwolle. Een geruststellend idee om je voorganger in de buurt te weten. We zijn Rien dankbaar voor zijn inzet in de afgelopen jaren. Graag neem ik het stokje van hem over. En ik hoop dat mijn ervaring als trainer/adviseur binnen onze kerken mag bijdragen aan de toerusting van de lezers van dit blad.

Veelzijdig diaconaat

Zaterdag 2 juni j.l. vond de jaarlijkse Centrale Diaconale Conferentie plaats. En dat al weer voor de 115^e keer. Dit jaar was er voor gekozen om wat minder plenaire activiteiten te houden. Daarvoor in de plaats waren er tal van workshops en gaven vele organisaties die zich bezig houden met diaconale zorg, informatie over hun werkzaamheden. Een dag waar de veelzijdigheid van het diaconaat centraal stond. Verderop in dit nummer vindt u verslagen van de sprekers en een aantal sfeerimpressies.

Veelzijdig pastoraat

Ook aan de veelzijdigheid van het pastoraat wordt in dit nummer aandacht geschonken. Dat gebeurt door een tweetal artikelen tegenover 'auti-pastoraat': pastorale begeleiding van mensen met autisme of een daaraan verwante contactstoornis. Het eerste artikel is de weergave van een toespraak welke Peter van der Kamp onlangs hield op een studiedag over autisme. Deze dag werd georganiseerd door Dit Koningskind, in samenwerking met Eleos en SGJ. Het tweede artikel is een reactie daarop van een ouderpaar die als ouders van een autistische zoon ervaringsdeskundigen zijn als het gaat om (geloof en) autisme. Verder ook nog een interview met twee mensen die lijden aan angst- en dwangstoornissen. Men gaat er van uit dat vijf tot tien procent van de Nederlandse bevolking wel eens last heeft van een angst- of paniekaanval. En drie procent van onze bevolking leidt langdurig aan angsten of fobieën. Het kan haast niet anders of iedere ambtsdrager wordt hier wel eens mee geconfronteerd.

Samenvattend: voor u ligt weer een uitgave van Dienst die de moeite van het lezen waard is.

Anne Jan Kruizinga is de opvolger van Rien van Dongen

CDC 2007: veelzijdig diaconaat

Uiteenlopende ontwikkelingen in de samenleving vragen om allround diakenen

Dagvoorzitter Henk Kortering signaleert veranderingen in de samenleving

Kees Kuiper

"Als er iemand is die de voordeur binnen mag, ongestoord, in opdracht van de Schep- per, dan is dat de diaken." Uit zijn eigen ervaring als hulpverlener in de thuiszorg weet hij wat zich achter die voordeuren afspeelt: "Wekelijks krijgen we meldingen van huiselijk geweld." Maar dat is niet het enige waar een diaken mee te maken krijgt. Ook allerlei nood, eenzaamheid, psychische druk en ziekte zijn aan de orde van de dag.

Wat is er vandaag anders dan honderd- vijftien, vijftig, of tien jaar geleden? Voor een diaken is het belangrijk om ontwikkelingen in de samenleving goed te volgen. "Als je de kranten leest, tv kijkt, internet volgt, dan merk je dat er veel aan het veranderen is in de samenleving. Aan de ene kant is er sprake van een zeer welva- rend Nederland, aan de andere kant zie je al- lerlei uitwassen." Het gaat dan niet alleen om recente gebeurtenissen als bijvoorbeeld het aids-schandaal in Groningen, maar ook over

schrijnende situaties bij mensen thuis. Ne- derland ontkerstent, wat leidt een verschei- denheid aan problemen en vraagt om breed georiënteerde hulpverleners.

Wekelijks krijgen we meldingen van huiselijk geweld

Daar ligt voor de diake- nen een "mooie, maar ook soms heel lastige en moeilijke taak." Deze

uitdaging hoeven ze niet alleen aan te gaan. Op de Centrale Diaconale Conferentie waren vijftien hulpverleningsorganisaties aanwe- zig om kennis te maken en in workshops te vertellen wat zij hierin kunnen betekenen. En daarnaast kunnen ze natuurlijk altijd te-

recht bij het Diaconaal Steunpunt, dat al tien jaar bezig is het diaco- naat in al zijn facetten te ondersteunen.

CDC 2007: veelzijdig diaconaat

Van diaconale gemeente tot diaconaat in de omgeving

Dirk-Albert Prins over tien jaar Diaconaal Steunpunt

Kees Kuiper

"Waar hebben we het eigenlijk over?" Het Diaconaal Steunpunt bestaat tien jaar, maar hoewel het eigenlijk een bijzonder moment is, wil Prins er niet te lang bij stil staan. "Het gaat niet om het Diaconaal steunpunt, het gaat juist om de diaconieën." Dat weerhield het steunpunt er niet van het jubileum te markeren door de diaconieën een tweetal boekjes cadeau te doen. In het licht van de honderd vijftiende editie van de Centrale Diaconale Conferentie lijkt tien jaar weinig. Als je nog verder terugkijkt en beseft waar het diaconaat vandaan komt, het navolgen van Christus, krijg je het juiste perspectief: "In die tijdslijn mogen wij dat werk allemaal doen." En dan is het weer een heel mooie mijlpaal.

De basis werd gelegd door Joop Lenting. Het Steunpunt werd bekend bij alle diaconieën. Het diaconaat, dat in het verleden het gevoel had een beetje verdrukt te zijn kreeg in de afgelopen jaren alle ruimte, zowel in de gemeente als in de samenleving. De kerk werd zelfs uitgedaagd een plek in te nemen in de samenleving en daar ligt een hele mooie taak voor jullie allemaal. In de beginjaren van het Steunpunt werd de nadruk gelegd op de diaconale gemeente: de diaken die niet alleen al het werk verzet, maar juist de gemeente aan haar taak herinnert. Er was aandacht voor interne zaken als het vormen van diaconaal beleid, voor het bewuster collecteren en voor het huisbezoek.

Nu signaleert Prins een omslag in de benadering: "Volgens mij voelen we allemaal wel dat we in een overgangperiode zitten," de overgang van een diaconale gemeente die naar binnen gericht is naar een diaconale gemeente die ook op haar omgeving gericht is. Onder andere de boekjes met de titels 'Diaconaat Dichtbij' en 'Nabije Naasten' - die het Steunpunt cadeau gaf - illustreren deze over-

gang. Ook zie je de verandering terug in de aandacht voor de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, het Diaconaal Platform en de aandacht voor verschillende diaconale projecten.

Prins benadrukt het belang van een goede diaconale infrastructuur. Het is van belang dat het diaconaat goed georganiseerd is. Hij denkt daarbij bijvoorbeeld aan het inzetten van contactpersonen: "en zorg dan ook dat je contact hebt." Heldere afspraken zijn belangrijk: "WMO, be-

complexer diaconaat vraagt
een andere structuur

langrijk! Laten we eens praten met die wethouder. Maar wie moet dat dan doen?" Het Diaconaal Steunpunt verdient ook een plek in die

(infra)structuur: "Het Diaconaal Steunpunt kan niet zonder de input van diakenen. Wat dat betreft is het een brengen en halen, een geven en nemen, een delen van kennis." Dat halen en brengen gebeurt niet alleen via email, telefoon en bijeenkomsten, maar ook de website speelt er een belangrijke rol in. Het is belangrijk elkaar te blijven ontmoeten, "niet alleen voor die kennisoverdracht, maar ook voor het inspireren en stimuleren van elkaar."

CDC 2007: veelzijdig diaconaat

Veelzijdig diaconaat?!

Peter van de Kamp leidt het thema in

Kees Kuiper

Diaconieën worden vaak overstelpt met post van diaconale organisaties: brieven, acceptgirokaarten en soms zelfs dvd's voor tijdens de collecte. Peter van de Kamp (docent diaconiek aan de Theologische Universiteit in Kampen) kan zich voorstellen dat een diaken bij het zien van de uitnodiging voor de CDC, met daarin een lijst van 15 aanwezige diaconale organisaties, niet meteen zin heeft om te gaan: "Weer die diaconale organisaties met hun peptalks, flyers en boekjes. Ik heb dan zoiets van: NU EVEN NIET..."

Met een luchtige opening begon Van de Kamp zijn inleiding, maar al snel maakte hij duidelijk wat het belang was van al die organisaties: Je moet Jezus er achter zien staan, vertelde een collega-diaken. Je moet proberen achter die organisaties de mensen te zien voor wie die organisaties opkomen. De collega verwees naar Mattheüs 25: Ik verzeker jullie: alles wat jullie gedaan hebben voor één van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor mij gedaan. (NBV Mat. 25: 40)

Dat dit een veelzijdig werkveld is, blijkt uit de voorgaande verzen van dat hoofdstuk. "Jezus leert ons dat barmhartigheid begint bij simpele zaken: eten en drinken, huisvesting en kleding, zorg voor zieken en gevangenen." Het ambt van diaken is dus niet smal en eenzijdig, maar juist een brede waaier van uiteenlopende hulpverlening. Van de Kamp: "Het evangelie is er vol van: Jezus die vanuit

een pure, diaconale houding, barmhartigheid en gerechtigheid doet voor zoveel mensen."

Ook de genode organisaties, ieder op hun eigen terrein, houden zich hiermee bezig. Juist vanuit die eigen specialiteit kunnen ze de diakenen veel laten zien over de veelzijdigheid

van het diaconaat. In de eerste plaats brachten zij door hun aanwezigheid hun doelgroep - en dus een gedeelte van het werkveld - onder de

aandacht. Daarnaast konden ze vanuit hun deskundigheid vragen beantwoorden die bij de diakenen leven.

Vanuit Mattheüs 25 is diaconaat per definitie veelzijdig

Van de Kamp bracht de Micha Campagne (www.michacampagne.nl), de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, de voedselbanken en de armoede onder de aandacht. Kort vatte hij de kern van de conferentie samen: "Wij willen vandaag opnieuw ontdekken en meemaken dat diaconaat veelzijdig is."

CDC 2007: veelzijdig diaconaat

Workshops & infomarkt

Alle ruimte voor vragen en interactie

Kees Kuiper

De CDC bestond dit jaar niet zoals gewoonlijk uit een voornamelijk plenaire agenda, maar was opgezet met workshops en een informatiemarkt. Hierdoor was het mogelijk om in vrij korte tijd alle genode organisaties aan het woord te laten. Ook schiep het ruimte voor het stellen van de vragen die je als diaken misschien al zo lang wilt stellen. De workshops werden door twee organisaties gezamenlijk in drie rondes gegeven: totaal kon je als deelnemer dus zes organisaties ontmoeten. Gelukkig hadden veel diaconieën een ruime afvaardiging gestuurd, zodat door een verdeling van mankracht toch het leeuwendeel van het programma gevolgd kon worden.

Twee organisaties samen in een workshop

Bij de twee aan twee indeling stonden organisaties die grote raakvlakken vertoonden vaak naast elkaar. Zo kregen ze nadrukkelijk de kans om verschillen en overeenkomsten duidelijk te maken. Het Comité van de CDC voorzag de genode organisaties en de deelnemende diakenen van een aantal aandachtspunten. Een regelmatig terugkerende vraag was niet alleen die van de bekostiging, maar ook wat de diaconie verder kan betekenen. Het omgekeerde kreeg ook de aandacht: wat de organisaties juist voor de diaconie kunnen betekenen. In de volgende artikelen worden de workshops inhoudelijk besproken.

*De workshops in vogelvlucht:
Hulp op drie niveaus (1e, 2e en 3e lijns)*

Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn (SGJ) en De Driehoek

Als diaken loop je soms tegen problematiek aan die de grenzen van wat je kunt betekenen als hulpverlener te boven gaat. In de eerste plaats is het vaak al moeilijk om het vertrouwen te winnen bij zaken die voor de hulpvrager gevoelig liggen en daarna is het de kunst om de juiste vragen te stellen en op tijd door te verwijzen naar de juiste professionele hulp.

In de jaren vijftig van de vorige eeuw werd daarom vanuit de kerk de vereniging voor Gereformeerde Kinderbescherming De Driehoek opgericht. In 1993 vormde de Driehoek samen met de Christelijk Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn de SGJ. De Driehoek ging verder als instelling voor christelijke psychosociale hulpverlening aan (jong)volwassenen.

Zowel De Driehoek als SGJ richt zich op christelijke hulp aan mensen met psychosociale problemen. Daarmee vormen ze een christelijk alternatief voor het Algemeen Maatschappelijk Werk. De SGJ doet dat voor jongeren tot achttien jaar, daarboven is De Driehoek actief. Beide zijn eerstelijns hulpverleningsinstellingen. Dat betekent dat je er

altijd aan kunt kloppen, ook zonder verwijzing van bijvoorbeeld een huisarts. Als het nodig is, wordt een verwijzing gegeven naar een andere (tweedelijns) instelling.

De Driehoek kent naast de afdeling Welzijn, die de hulp biedt door een maatschappelijk werker, ook nog de afdeling Behandeling waar therapeutische hulp gegeven wordt en een afdeling waar cursussen gegeven worden. Ook van de SGJ is het takenpakket veel breder dan alleen maatschappelijk werk: het varieert van ambulante hulp tot pleegzorg of zelfs gezinshuizen.

Door middel van de quota wordt De Driehoek voor een groot deel door de kerk gefinancierd. Iedere 'vrijgemaakte' gemeente betaalt dus mee aan de hulpverlening via de collecten (voor de diaconie). De SGJ wordt ook deels op die manier gefinancierd, zij het door meerdere kerkverbanden gesteund, maar krijgt daarnaast ook subsidie van de overheid.

De Wegwijzer en Eleos

Er zijn meer mensen met psychische problemen dan je in eerste instantie zou denken. Volgens Eleos krijgt één op de vier mensen er vroeg of laat mee te maken. Van die mensen heeft zes tot acht procent ook daadwerkelijk hulp nodig. Je kunt dan denken aan psychische ziekten als borderline, ADHD, depressie en dwangstoornissen maar ook aan relatieproblematiek en problemen rond seksualiteit en huiselijk geweld.

Op zo'n moment kan er ingrijpende hulp nodig zijn. Eleos (barmhartigheid) is een tweedelijns hulpinstelling die dergelijke hulp kan geven vanuit een Gereformeerde achtergrond. Tweedelijns houdt in dat er een verwij-

zing nodig is van een eerstelijns hulpverlener, bijvoorbeeld een huisarts of De Driehoek. Eleos werkt hetzelfde als een GGZ-instelling en wordt gefinancierd door de overheid. Bij Eleos kan je terecht voor behandeling in de vorm van therapie of opname, maar ook voor begeleiding.

Het signaleren van psychische ziekten is niet altijd even gemakkelijk. Daarnaast kan het lastig zijn er mee om te gaan, vooral als je als diaken niet weet wat er precies aan de hand is, of als je niet bekend bent met het ziektebeeld. En als je zelf een psychische ziekte hebt, kan je je alleen en onbegrepen voelen.

De Wegwijzer komt op voor de belangen van mensen met een psychische ziekte binnen de kerken. Vanuit hun visie dat deze geïntegreerd moeten zijn in de plaatselijke gemeente, biedt De Wegwijzer ondersteuning, voorlichting en mogelijkheden tot ontmoeting.

Een belangrijke schakel tussen de plaatselijke gemeente en De Wegwijzer zijn de contactpersonen. Zij kunnen de gemeenteleden met een psychische ziekte en de mensen in hun omgeving bijvoorbeeld de diaken! - ondersteunen met aandacht, tips en informatie. Ook maken ze het mogelijk regionale problematiek in kaart te brengen.

Dit Koningskind en Sprank

Nog een stap verder gaat de derdelijns zorg. Hierbij gaat het om zorg aan mensen die niet meer geholpen kunnen worden met eerste- of tweedelijns zorg. Het gaat dan bijvoorbeeld om zorg in woonhuizen voor verstandelijk gehandicapten. Begin jaren zeventig werd hiervoor de vereniging Dit Koningskind opgericht. De vereniging realiseerde drie Gereformeerde gezinsvervangende tehuizen. Onder meer door de introductie van het per-

Het kan voor de diaken lastig zijn hier mee om te gaan

soonsgebonden budget maakte de vereniging grote groei door, wat de oprichting van een stichting noodzakelijk maakte. Deze stichting droeg aanvankelijk ook de naam 'Dit Koningskind' maar werd later volledig zelfstandig en omgedoopt tot Sprank. Sprank is door de overheid erkend als instelling voor Verstandelijk Gehandicaptenzorg en wordt ook door de overheid bekostigd. Dat betekent overigens niet dat ze de hulp van de diakenen niet nodig hebben. Ook binnen de huizen moet het pastoraat gewoon doorgaan en de diakenen vormen een belangrijke schakel als het gaat om het doorverwijzen van ouders die op zoek zijn naar (gereformeerde) zorg.

Speerpunt blijft de plek van de gehandicapte in de gemeente

Die ouders kunnen dan bijvoorbeeld terecht bij de vereniging Dit Koningskind. Deze is ondertussen gewoon doorgegaan met het ondersteunen van mensen die te maken hebben met een verstandelijke, lichamelijke, zintuiglijke of sociale beperking. Het gaat dan om ondersteuning bij "moeiten die zich manifesteren op het snijvlak van handicap en geloof." Die ondersteuning is overigens heel breed en varieert van persoonlijke ondersteuning tot het organiseren van vakanties of praktische hulp bij het vinden van de weg in de oerwouden van overheidsregels. De vereniging kan ook doorverwijzen naar bijvoorbeeld Sprank voor opvang.

Opgericht door het CDC in 1963

Een belangrijke speerpunt van Dit Koningskind blijft de plek van mensen met een handicap in de gemeente. Om bewustwording en betrokkenheid tot stand te brengen organiseert ze komend seizoen de campagne "Kijk, zie, ontdek!" De boodschap van de campagne: "Kijk niet naar beperkingen, maar naar mogelijkheden."

Accolade zorggroep

Bij de vorige Centrale Diaconale Conferentie bood één van de medewerkers van het verpleeghuis De Wijngaard aan om de volgende conferentie daar te houden. Henk Korterink (vz. CDC): "Hij realiseerde zich toen geloof ik niet wat er allemaal bij komt kijken om een conferentie te organiseren." De Wijngaard bleek een uitstekende locatie en ook één met een bijzondere achtergrond: de Centrale Diaconale Conferentie besloot in 1963 het verpleeghuis op te richten, waarna het in 1970 in gebruik genomen werd.

Samen met de verzorgingshuizen de Arendshorst in Assen en de Amandelboom

in Bilthoven vormt de Wijngaard de Accolade zorggroep. Vanuit een Bijbelse, gereformeerde, visie verlenen zij zorg aan mensen die vanwege lichamelijke of psychische beperkingen niet meer thuis kunnen wonen. De bewoners komen binnen op indicatie van het Centrum voor Indicatiestelling Zorg (CIZ) en de zorg wordt dus door de overheid betaald.

Dat betekent niet dat de Accolade zorggroep geen aandacht meer van de diakenen nodig heeft. Er zijn juist vrijwilligers nodig en geld voor de zaken die niet binnen het budget passen. De 'Vrienden van de Wijngaard' zijn hier voor de Wijngaard steeds mee bezig. Zo werd onlangs een nieuwe rolstoelbus aangeschaft en werden er twaalf nieuwe huiskamers gerealiseerd.

Links

De Accolade Zorggroep, www.accoladezorggroep.nl,

Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn, www.sgj.nl

De Driehoek, www.dedriehoek.nl

Eleos, www.eleos.nl
de jongerensite van Eleos, www.mindguide.nl
De Wegwijzer, www.dewegwijzer.info
Sprank, www.stichtingsprank.nl
Dit Koningskind, www.ditkoningskind.nl

De workshops in vogelvlucht: Diaconaat dichtbij

Present en Stichting Hulp in Praktijk

Diaconaat houdt niet op aan de grenzen van de eigen kerkelijke gemeente. Een hele praktische manier om het diaconaat handen en voeten te geven is door mee te werken aan de initiatieven van Hip en Present. Beide organisaties zetten zich in om vraag en aanbod van hulp aan elkaar te koppelen. Het comité vroeg ze dan ook: Kunnen ze naast elkaar bestaan?

*Na ervaring in een groep,
zijn vrijwilligers individueel
beschikbaar*

Niet iedereen kan terugvallen op een goed functionerend sociaal netwerk. Tiemen Zeldenrust: "In de huizen waar wij komen, achter de voordeur, zie je hoe de maatschappij veranderd is." Sociaal isolement uit zich vaak in verwaarlozing en mensen zijn veelal niet in staat om er zelf uit te komen. Present werkt vanuit een groep in de kerk die zich beschikbaar stelt om praktische hulp te geven. Bij die groep wordt vervolgens een project gezocht in samenwerking met een maatschappelijke organisatie. Dat kan bijvoorbeeld een woningbouwvereniging zijn, de GGZ of het Leger des Heils. Vanuit vrijwel dezelfde motivatie werkt de Stichting Hulp in Praktijk (HiP) met een database waarin zowel individuele hulpverleners als groepen zijn opgenomen. De vrijwilligers komen vanuit plaatse-

lijke kerken die zich eerst moeten aanmelden bij HiP.

Hoewel de beide organisaties erg op elkaar lijken, zijn er zeker verschillen. Present levert vooral praktische hulp, HiP bestrijkt de hele breedte van de hulpverlening waarin bijvoorbeeld ook administratieve, psychische en juridische hulp een plaats hebben. Present werkt vanuit de lokale vrijwilligersgroep, terwijl HiP reageert op een hulpvraag die centraal binnenkomt. Toch bijten de verschillende uitgangspunten elkaar niet, omdat ze elkaar juist aan kunnen vullen. Wanneer dat zinvol is kunnen ze naar elkaar doorverwijzen en elkaar versterken. Wanneer leden van groepen het nut van vrijwillige inzet gaan beseffen kunnen ze zich ook beschikbaar stellen voor individuele hulp. Ook kan na de inzet van een groep kleinere vervolgvragen door HiP worden verzorgd.

fen kunnen ze zich ook beschikbaar stellen voor individuele hulp. Ook kan na de inzet van een groep kleinere vervolgvragen door HiP worden verzorgd.

Het Passion en House of hope

Niet alle mensen die hulp nodig hebben zijn even goed zichtbaar, soms zijn zelfs hele groepen moeilijk bereikbaar. Dan is het belangrijk om je ogen open te doen en om je heen te kijken. Piet van Pelt (Het Passion): "Waar kunnen wij als diakenen helpen in al die nood die er eigenlijk net achter onze muren is?" Zelf zagen ze de groep van de dak- en thuislozen.

*Gedeeltelijk gefinancierd
vanuit de WMO*

Vaak zitten dak- en thuislozen in een uitzichtloze situatie. Omdat ze de hele dag bezig zijn met overleven, is het voor hen bijna

onmogelijk om daar uit te komen. Bij een klein deel lukt dat doordat ze onvrijwillig stilgezet worden door bijvoorbeeld gevangenschap of opname bij ziekte. Het Passion

biedt ze de mogelijkheid om vrijwillig een time-out te nemen. Zo krijgen ze de kans om tot rust te komen en zelf terug te keren in de maatschappij via de weg van begeleid wonen, een zorgcentrum of een verslavingskliniek. De daklozen worden begeleid door professionals van de Stichting Ontmoeting, maar voor de dagelijkse verzorging maakt Het Passion gebruik van (kerkelijke) vrijwilligers.

Een andere moeilijk bereikbare groep zijn de voornamelijk allochtone bewoners van de Tarwewijk in Rotterdam. “84% van de mensen die bij ons binnenkomen is door de hulpverlening nog niet bereikt,” klinkt het tijdens de workshop. House of Hope springt hierop in door op allerlei manieren te helpen bij de persoonlijke nood van de buurtbewoners. Er is een inlooppreekuur, er worden bezoeken gebracht aan huis en er is een voedselbank, een klusploeg een kinderbijbelclub enzovoort. Het project draait grotendeels op vrijwilligers en wordt onder andere gefinancierd vanuit de Christelijk Gereformeerde Kerken en door de gemeente Rotterdam in het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning.

TijdVoorActie

De jongste aanwezigen op de CDC waren de vertegenwoordigers van TijdVoorActie. Deze stichting doet een sterk beroep op jongeren binnen de kerken om aan de slag te gaan met diaconale projecten in hun eigen gemeente, de samenleving en de rest van de wereld. “Zo’n team wil toch iedere gemeente?” (Dirk-Albert Prins)

Wat ze precies doen, bepalen ze zelf. Als het maar een concreet project is. De stichting zorgt voor een platform waar de teams met elkaar in contact komen en ervaringen uitgewisseld kan worden. Daarvoor gebruiken

ze hun website, maar er zijn ook teamweekends, themadagen en een TijdVoorActie-dag. Jongeren krijgen hulp bij het opzetten van hun eigen team. Ze krijgen advies en worden steeds aangemoedigd. Bijbelstudie en gebed spelen daarbij steeds een belangrijke rol. In de werkwijze van TijdVoorActie wordt zichtbaar hoe veelzijdig diaconaat kan zijn en dat diaconaat (dienen) niet alleen een taak van de diakenen is.

Links

Stichting Hip, www.stichtinghip.nl

Stichting Present, www.stichtingpresent.nl

Het Passion, www.hetpassion.nl

House of Hope, www.houseof-hope.nl

Stichting Ontmoeting, www.ontmoeting.org

TijdVoorActie, [www.tijdvoor-](http://www.tijdvoor-actie.nl)

[actie.nl](http://www.tijdvoor-actie.nl)

**Dienen is niet alleen
voor diakenen**

De workshops in vogelvlucht: Diaconaat over de grens

De Verre Naasten en Tabitha

Naast de zorg voor de mensen in de eigen gemeente en het lokale diaconaat in de directe omgeving, ligt er nog een terrein open. Diaconaat is niet gebonden aan de grenzen van de plaatselijke kerkelijke gemeente, maar evenmin aan de grenzen op de kaart. Als kerken beseffen we al lange tijd dat zending en evangelisatie geen zin hebben als het blijft bij woorden. Peter van de Kamp heeft het in zijn inleiding over het “veelzijdig werkveld van barmhartigheid en gerechtigheid,” woorden die ook voorkomen in de beschrijving van de missie van De Verre Naasten.

De Verre Naasten geeft dit handen en voeten door over de grenzen niet alleen het Evangelie te verkondigen, maar ook te helpen als het

gaat om gezondheidszorg, onderwijs, landbouw en humanitaire hulp. De Verre Naasten is dan ook een van de deelnemers van de Micha Campagne, die oproept om verantwoordelijkheid te nemen voor armoede en onrecht en daarmee aan de slag te gaan.

Een stichting die daar ook mee bezig is, is Help Tabitha. Deze richt zich specifiek op barmhartigheidswerk aan weeskinderen in Bulgarije. Ze doen dat op een bijzondere manier: vanuit Nederland werken ze samen met een gelijknamige stichting (NGO) in Bulgarije, die bestaat uit goed opgeleide en gemotiveerde Bulgaren. De Gereformeerde Kerk vrijgemaakt in Putten ondersteunt de stichting en is onder meer betrokken door zomerkampen, waarbij jongeren uit Putten op werkvakantie gaan in Bulgarije.

Links

De Verre Naasten, www.deverrenaaasten.nl
Help Tabitha, www.helptabitha.nl

De Luisterpost | Bralectah

Naast de mensen van de Wijngaard was er nog een van de genodigde diaconale organisaties die niet alleen een workshop gaf, maar ook op de achtergrond hard aan het werk was. Op een van de terrassen van De Wijngaard stond de opnamebus van de Luisterpost, waar

alles wat in de kerkzaal te horen was vastgelegd werd op de geluidsband. Van de ronkende zang van tweehonderd mannen en een handjevol vrouwenstemmen bij de openingspsalm tot de inleiding van Peter van de Kamp en de overige plenaire gedeelten.

Met hun werk faciliteren ze uiteenlopende doelgroepen binnen de kerken: ouderen, langdurig zieken, blinden en slechtzienden en mensen die om welke reden dan ook (zakereis?) niet bij de gebeurtenissen kunnen zijn die de Luisterpost vastlegt. Die gebeurtenissen variëren van grote evenementen tot vergaderingen, concerten enzovoorts. Daarmee probeert De Luisterpost gemeenteleden zoveel mogelijk te betrekken bij wat er in de kerken gebeurt, een volop diaconale doelstelling.

Ook deze CDC is opgenomen door de luisterpost, al kan het even duren voor de opnamen verschijnen omdat er op dit moment niet altijd genoeg vrijwilligers beschikbaar zijn om het ruwe materiaal verder te verwerken tot een bruikbare opname.

Link

De Luisterpost | Bralectah,
www.luisterpost.nl

Zoveel mogelijk betrekken
bij het gemeentelieven

Pastoraat

Auti-pastoraat: pastorale begeleiding van mensen met autisme

Peter van de Kamp

Ik voel toch wel grote verlegenheid om vandaag op deze studiedag iets te zeggen over de pastorale begeleiding van mensen met autisme. Ik ben zelf geen autist (tenminste die diagnose is nooit gesteld), ik heb ook geen kinderen met autisme. Mijn enige ervaring is dat ik wel eens kerkdiensten voor mensen met een verstandelijke beperking voorbereid en leid en dan ook te maken krijg met (gehandicapte) kinderen en jongeren en volwassenen met autisme en met hun ouders. Ik ben daarom een zeer beperkte ervaringsdeskundige...

Op zaterdag 12 mei 2007 hield ik op de studiedag 'geloof en autisme' een toespraak over 'auti-pastoraat': de pastorale begeleiding van mensen met autisme. Die toespraak wordt in dit nummer van Dienst gepubliceerd, samen met een reactie van (ds.) Frans en Lia Wisselink die als ouders van een autistische zoon ervaringsdeskundigen zijn als het gaat om (geloof en) autisme. De studiedag werd georganiseerd door Dit Koningskind, in samenwerking met Eleos en SGJ.

Anderzijds hoor ik dan als reactie (als ik die verlegenheid onder woorden breng): maar het helpt al als iemand hardop wil meedenken over pastoraat voor mensen met autisme... Want er zijn zoveel vragen. Hoe zit het precies met de geloofsbeleving van mensen met autisme? En hoe ga ik als pastor om met iemand met autisme? Moet ik dan andere dingen zeggen dan tegen niet-autisten? En wanneer dan wel en wanneer niet? En wat dan wel en wat dan niet? Wat werkt er bij iemand met

autisme anders dan bij mijzelf en wat kan ik daar dan mee in het pastoraat? Hoe zit het met bidden, en bijbellezen, en avondmaal vieren, en zingen-in-de-kerk, en...? Er zijn zoveel vragen...

Autisme raakt mij. Als ik over autisme hoor en lees en als ik met iemand met autisme praat, dan herken ik bepaalde dingen van mezelf (en in gedachten roep ik 'yes' als ik lees dat wij allemaal een beetje autistisch zijn, vooral wij mannen). Maar tegelijkertijd besef ik dat ik geen autist ben. Toch wil ik zo graag weten wat er dan precies gebeurt met mijn zus en broer in Christus die autisme heeft. Want ik wil met haar en met hem op de weg van God blijven lopen en ik wil met haar en met hem delen hoe die weg van God in onze persoonlijke leefsituatie eruit ziet.

Nog niet zo lang geleden heb ik een kerkdienst geleid die anders begon dan ik van tevoren had doorgegeven. Ik wilde aan het begin van de kerkdienst een lied laten zingen,

maar er had zich in die kerkelijke gemeente een sterfgeval voorgedaan. En zoals dat wel vaker gebeurt ging de gemeente staan om daarover geïnformeerd te worden en werd er aansluitend een lied gezongen. Dat deed mij besluiten om het beginlied dat ik had doorgegeven niet meer te laten zingen, maar met de beginwoorden van de kerkdienst

Toch wil ik zo graag weten
wat er dan precies gebeurt
met mijn zus en broer in Christus
die autisme heeft

verder te gaan (met 'votum en vredegroet'). Even later merkte ik lichte paniek in één van de voorste rijen. Een moeder was druk in gesprek met haar zoon van (ik dacht) zeven, acht jaar die helemaal van de kaart leek en half huilend stond te gebaren dat... (ja, dat wat?). Na afloop van de kerkdienst heb ik die moeder gesproken. Ze had haar zoon goed voorbereid op de kerkdienst en verteld hoe het allemaal zou gaan. Maar ik had de structuur doorbroken en daardoor was hij van slag geraakt. Enkele weken geleden was de diagnose gesteld dat hij iets had in het autistisch spectrum...

Welke ouder van een kind-met-autisme (of van een puber-met-autisme) kent dit soort ervaringen niet? Aan de andere kant: wat kan ik als pastor doen om in dit soort situaties zo'n paniecreactie te voorkomen of er in elk geval adequaat op te reageren?

Pastoraat

Wat bedoelen we als het over pastoraat gaat? Liever wil ik vandaag geen tijd verliezen met een uitgebreide beschouwing over wat pastoraat eigenlijk is of moet zijn. Bij pastoraat gaat het om iemands relatie met de drie-enige God. Ik kan ook zeggen: het gaat om de verbinding tussen het evangelie van Christus en iemands persoonlijke leefsituatie. Hoe ziet iemands persoonlijke situatie eruit in het licht van Gods evangelie? Een

man van achtendertig krijgt als diagnose dat hij een autistische beperking heeft. Dat is zijn persoonlijke situatie in het licht van (ontwikkelings-)psychologie en het circuit van hulpverlening en training. Het licht van Gods evangelie poetst die diagnose niet weg, integendeel, maar laat ons wel zien dat iemand die 'anders

is dan anders' net zo goed en evenveel kind van God is als een niet-autist. In pastoraat is het belangrijk om aan die beide gegevens recht te doen: autist én kind-van-God of, anders gezegd, een navolger-van-Christus met autisme.

Op deze studiedag omschrijf ik pastoraat daarom op de volgende manier (juist omdat het gaat over pastoraat vanuit de christelijke gemeente): *pastoraat is met elkaar (als gemeente van Christus) onderweg blijven (naar de dag van Christus) en in het licht van de Bijbel samen proberen te verstaan en te ervaren hoe Gods weg in onze persoonlijke leefsituatie eruit ziet.*

Een pastor is daarom altijd een reisgenoot die zelf ook onderweg is. Jezus zelf was pastor bij uitstek toen Hij onderweg was met de Emmaüsgangers (Lucas 24:13-35). Het evangelie zegt: "Terwijl ze zo met elkaar in gesprek waren, kwam Jezus zelf naar hen toe en liep met hen mee." Een pastor is iemand die (daar zorgt God voor!) een stuk van jouw levensweg met je oploopt en zich ervoor inzet dat je zelf met (nog) meer geloof, hoop en liefde verder kunt lopen.

Maar wie kan pastor zijn? Laat ik kort verduidelijken wie ik voor ogen heb als het gaat over de vraag wie er een taak hebben in het pastoraat.

Te denken valt aan drie 'soorten' pastor:

1. Gemeenteleden trekken samen op en zien naar elkaar om omdat ze samen bij de gemeente van Christus horen (*onderling pastoraat*).
2. Vanouds (in de gereformeerde traditie) zijn de ouderlingen actief in het pastoraat. Ouderlingen hebben als aangestelde ambtsdragers zowel een stimulerende-toerustende taak als een uitvoerende taak in het pastoraat (*ambtelijk pastoraat*).
3. Naast gemeenteleden en ouderlingen zijn pastoraal werkers en predikanten actief in het pastoraat. Zij zijn opgeleid voor hun pastorale taak en kunnen gelden als 'professionals' (*professioneel pastoraat*).

Maar wat voor 'soort' pastor je ook bent, het kan gebeuren dat je een bepaalde verantwoordelijkheid hebt voor de pastorale begeleiding van iemand met autisme. Hoe ziet dat 'anti-pastoraat' er dan uit?

Mensen met autisme

Inmiddels hebben wij op deze studiedag al zoveel gehoord over mensen met autisme dat ik het niet zo zinvol vind om daarover nu nog meer te zeggen. Ik wil kort aangeven wat voor mij mogelijke kenmerken van mensen met autisme zijn, rond de vier kernwoorden *informatie*, *interactie*, *communicatie* en *repetitie*. Voor mezelf kom ik steeds meer tot het inzicht dat autisme te typeren valt als een andersoortige (vooral sociale) ontwikkeling in het groeiproces van mensen waardoor een "gebrekkige en niet geautomatiseerde gerichtheid op de ander" optreedt (naar Martine Delfos). Dat betekent ook meteen dat autisme inderdaad eindeloos gevarieerd is en dat 'de' mens met autisme ('de' autist) niet bestaat...

Mogelijke kenmerken van mensen met autisme zijn: *informatie* (informatieverwerking: gefragmenteerde waarneming en over- of ondergevoeligheid voor zintuiglijke prikkels; andere mensen spontaan aanvoelen niet gemakkelijk), *interactie* (ander reactiepatroon in sociaal contact), *communicatie* (storingen in verbale en non-verbale communicatie; moedertaal is beeldtaal; uiten van emoties niet gemakkelijk; voorkeur voor concrete communicatie waardoor figuurlijk-abstrakte taal ook concreet wordt opgevat), *repetitie* (herhalingsgedrag, starre patronen; voorspelbaarheid kan stress en angst verminderen). En nu maak ik meteen de stap naar de pastorale begeleiding van mensen met autisme. Of (iets korter gezegd): anti-pastoraat.

Pastorale begeleiding van mensen met autisme: anti-pastoraat

De omschrijving van pastoraat die ik gaf is gemakkelijk uit te breiden tot een omschrijving van anti-pastoraat: met elkaar, inclusief gemeenteleden met autisme, onderweg blijven en in het licht van de Bijbel samen proberen te verstaan en te ervaren hoe Gods weg in onze persoonlijke leefsituatie, inclusief autisme, eruit ziet.

Het woordje 'inclusief' is voor mij belangrijk. In de kerk hoort iedereen erbij (hoe idealistisch dat ook kan klinken). De gemeente van Christus kan en mag 'inclusief' denken en spreken: iedereen hoort

erbij, inclusief mensen met autisme, maar ook kinderen, jongeren en ouderen, vrouwen en mannen (ook als ze gescheiden zijn), mensen met een (lichamelijke of verstandelijke) beperking, kinderen van gescheiden ouders, doven, blinden, verslaafden, homo's en les-

In pastoraat is het belangrijk om aan die beide gegevens recht te doen: autist en kind-van-God of, anders gezegd, een navolger-van-Christus met autisme

bo's, mensen met verlieservaringen en met rouwprocessen, slachtoffers van geweld, ex-gedetineerden, mensen met psychische problemen en borderliners.

Informatie

De informatieverwerking van mensen met autisme is voor mij een diep geheim waar ik graag meer over wil weten. Hoe zit het bijvoorbeeld met die gefragmenteerde waarneming? Ik begrijp daarvan dat het bezoeken van een kerkdienst voor veel autisten een enorme stap is omdat de drempel hoog is. Zoveel mensen, zoveel prikkels, zoveel geluiden, om nog maar te zwijgen over de vaak abstracte taal. Wij zeggen zo mooi dat een kerkdienst gehouden wordt om God en elkaar te ontmoeten(!). Maar kan dat voor een autist wel waar zijn? Om te overleven is een autist misschien helemaal niet op zoek naar ontmoeting...

En is het lezen van de Bijbel dan ook gefragmenteerd? Is de Bijbel het ene boek van God of juist een bundel fragmenten over God? Is de Bijbel voor een autist te ervaren als een liefdesbrief van God of is dat te veel gedacht in termen van relatie en ontmoeting?

Ook blijft bijvoorbeeld de vraag nog open wat het betekent voor de geloofsbeleving van autisten als het inderdaad voor hen niet gemakkelijk is om andere mensen spontaan aan te voelen...

Hoe beleeft een autist met z'n overgevoeligheid of ondergevoeligheid voor zintuiglijke prikkels een kerkdienst of een pastoraal gesprek? Helaas is er weinig onderzoeksmateriaal. Maar een pastor moet zich er niet over verbazen als een bepaald woord dat hij

gebruikt blijft haken bij een autist waardoor deze ook meteen afhaakt. En dat kan bij elke autist dan weer een ander woord zijn...

Voor elke pastorant is een betrokken houding van de pastor cruciaal. Voor sommige doelgroepen in het pastoraat (en daar horen mensen met autisme ook bij) geldt zoiets dubbel en dwars. Een betrokken, empathische houding, gecombineerd met duidelijke, ondubbelzinnige communicatie, kan de gevolgen van gefragmenteerde waarneming en van prikkel-gevoeligheid misschien een beetje dempen. Dat lijkt mij een belangrijk aandachtspunt: concrete, duidelijke communicatie bevordert de informatieverwerking van autisten (er is dus een wisselwerking tussen de informatieverwerking van autisten en de manier waarop ik als pastor communiceer: hun informatie is mijn communicatie).

Communicatie

De tegenhanger hiervan is dat hun communicatie mijn informatie is. Dat wil zeggen: er is ook een wisselwerking tussen de manier waarop autisten communiceren en mijn manier van informeren – mijn duidelijke, concrete manier van vragen stellen en van zaken bespreken.

Ik hoor en lees dat zich storingen voordoen in de verbale en non-verbale communicatie van autisten. En ook dat het uiten van gevoelens niet gemakkelijk voor hen is. Ik denk dan meteen aan bidden. Hoe gaat dat in het geloofsleven van mensen met autisme? Hoe bidden ze? Wat bidden ze? Ik zou daar heel graag meer over willen weten. Tegelijkertijd geloof ik dat de Heilige Geest de gebedsintenties van autisten en niet-autisten kent en hun woorden ondersteunt.

De gemeente van Christus kan en mag 'inclusief' denken en spreken: iedereen hoort erbij, inclusief mensen met autisme

Over geheimen gesproken: beeldtaal geldt als de moedertaal van autisten. Ze onthouden via kijken en via beelden. Ik hoor autisten zeggen dat ze videobeelden in hun hoofd hebben. Dat ze verschillende 'zenders' tegelijk aan hebben staan. Veel mensen met autisme schijnen een soms fabelachtig, encyclopedisch geheugen voor feiten te hebben die dan ook weer als beeldmateriaal worden opgeslagen. Betekent dat dan ook dat de Bijbel als een bundel stripverhalen in hun geheugen zit? Ja, bij sommige autisten is dat zeker het geval.

Met die beeldtaal als gegeven op de achtergrond is daarom de voorkeur van autisten voor concrete communicatie niet zo vreemd. En daarbij realiseer ik me hoeveel misverstanden er ontstaan in preken en pastorale gesprekken omdat mensen met autisme allerlei figuurlijke taal gewoon concreet interpreteren. Wie zal hen ongelijk geven?

Zoals gezegd is hiermee een volgend aandachtspunt voor het pastoraat gegeven: concrete, duidelijke vragen van mij als pastor bevorderen de helderheid van de communicatie door autisten.

Interactie

Het reactiepatroon van mensen met autisme in sociale contacten is voor mij ook een raadsel. Het is vaak totaal anders dan anders, soms heel contact-arm (in zichzelf gekeerd), maar bij iemand anders dan juist sterk aandacht-vragend. In pastorale contacten doen zich deze uitersten ook voor. En vermoedelijk ook in de relatie van autisten met God: of in zichzelf gekeerd (en soms maar moeilijk woorden kunnen vinden om iets tegen God te zeggen) of sterk aandacht-vragend (en dan voor mijn besef nogal gemakkelijk een verlanglijstje aan God voorleggen).

Dat betekent dat de interactie van mensen met autisme de temperatuur bepaalt van hun relatie met mij als pastor. Soms lijkt het vrieskou, maar er kan ook sprake zijn van zonnewarmte. Dat is weer een aandachtspunt: hun interactie bepaalt de temperatuur van de pastorale relatie waar ik me als pastor op instel.

Repetitie

Het herhalingsgedrag van autisten is bekend. Het zorgt voor een bepaalde mate van veiligheid. Daarom zouden rituelen wel eens belangrijk kunnen zijn voor het geloofsleven van autisten. Een ritueel kan bepaalde starre patronen (ook een vast gegeven als het gaat om repetitief gedrag) wellicht ook nieuw leven inblazen. In elk geval vermindert voorstelbaarheid de stress en de angst. Dat lijkt sowieso een vuistregel voor kerkdiensten en pastorale gesprekken: als ik iets anders doe dan anders, is het goed om dat van te voren te zeggen.

Dat brengt me bij een vierde aandachtspunt voor pastoraat: de mate van repetitie van mensen met autisme bepaalt de kleur van hun relatie met mij als pastor. Soms is er maar één kleur (grijs of misschien zelfs zwart) omdat het gevoel van onveiligheid overheerst. Maar de relatie kan ook veelkleurig worden omdat iemand met autisme zich langzaam maar zeker meer thuis voelt bij z'n pastor.

Wat is er nodig voor anti-pastoraat?

Met elkaar onderweg in het anti-pastoraat: wat is daarvoor nodig? Ik noemde al vier aandachtspunten.

1. Er is een wisselwerking tussen de informatieverwerking van autisten en de manier waarop ik als pastor communiceer.

Mijn uitgangspunt is dat het begint bij de christelijke gemeente zelf. Dat daar een plek is voor mensen met autisme (en voor iedereen)

2. Er is ook een wisselwerking tussen de manier waarop autisten communiceren en mijn manier van informeren als pastor.
3. De interactie van autisten bepaalt de temperatuur van de pastorale relatie waar ik me als pastor op instel.
4. De mate van repetitie van autisten bepaalt de kleur van hun relatie met mij als pastor.

Verder gelden voor anti-pastoraat dezelfde tips die ook voor de 'normale' omgang met mensen met autisme gelden:

- Wees concreet en duidelijk, vriendelijk en voorspelbaar.
- Zorg voor structuur, samenhang en overzicht.
- Doe wat afgesproken is en kom precies op tijd.
- Reageer op basis van feiten, niet op niveau van inzicht of gevoel.

Maar wie kan anti-pastor zijn? Voor mij komen dan opnieuw die drie soorten pastor in beeld: gemeenteleden, ouderlingen en pastoraal werkers/predikanten. Mijn uitgangspunt is dat het begint bij de christelijke gemeente zelf. Dat daar een plek is voor mensen met autisme (en voor iedereen). En ik stel me voor dat het pastorale team (of wie er ook maar verantwoordelijk is voor visie en beleid inzake pastoraat) zich ervoor inzet om de voorwaarden te scheppen dat er goede pastorale aandacht gegeven wordt aan mensen met autisme. Dat bekend is wie daar in de gemeente ervaring mee heeft. Per gemeente en per situatie kan dan nader bekeken worden wie er meer werk gaat maken van de pastorale begeleiding van gemeenteleden met autisme. Ook wie er zó nodig een bepaalde training voor gaat volgen. Dat kan een gemeentelid zijn (misschien iemand die vanuit ervaring of werksituatie voorgesorteerd staat), of een ouderling, of

de pastoraal werker, of de predikant. Voor mij is wel belangrijk dat zulke specifieke taken niet bij voorbaat op het bordje van de predikant gelegd worden. Ik zie liever dat een kerkelijke gemeente inclusief denkt en doet ('iedereen hoort erbij, inclusief mensen met autisme') en dat vervolgens gekeken wordt welke taak een predikant binnen dat inclusieve patroon het beste op zich kan nemen. Laten we een predikant niet overvragen en hem vervolgens afrekenen op wat hij niet waar kan maken.

Zoals Jezus onderweg was met de Emmaüs-gangers (Lucas 24:13-35). Daar gaat het om: anti-pastoraat is met elkaar, inclusief gemeenteleden met autisme, onderweg blijven, naar de dag van de Christus.

Ten slotte

Geloof is weten en vertrouwen. Geloven is een relationeel gebeuren. Het gaat over relatie met God. Geloven is voor niemand gemakkelijk omdat het gaat over loslaten en overgave. Daarom kan ik als niet-autist veel leren van de geloofsmoed van mijn geloofsgenoten met autisme.

Op zaterdag 12 mei 2007 hield ik op de studiedag 'geloof en autisme' een toespraak over 'anti-pastoraat': de pastorale begeleiding van mensen met autisme. Die toespraak wordt in dit nummer van Dienst gepubliceerd, samen met een reactie van (ds.) Frans en Lia Wisselink die als ouders van een autistische zoon ervaringsdeskundigen zijn als het gaat om (geloof en) autisme. De studiedag werd georganiseerd door Dit Koningskind, in samenwerking met Eleos en SGJ.

Anti-pastoraat is met
elkaar

Ouderlingen

Mensen rondom mensen met autisme

Frans en Lia Wisselink

Onze zoon heeft PDD-NOS. Toen hij 15 jaar oud was, werd die diagnose gesteld. We kregen te horen dat hij 'een aan autisme verwante stoornis (PDD-NOS)' had en daarvan een ernstige vorm. "Dat is best wel slikken hè?" zei de psychiater. Het tegendeel was voor ons het geval. Het was een opluchting. Jaren lang hadden we aangemodderd. Van meerdere kanten kregen we te horen: 'als hij bij ons is, gaat het prima hoor!' Met andere woorden: het ligt aan jullie dat het thuis niet goed gaat. Daarom was de boodschap van de psychiater een opluchting. Eindelijk was er een etiketje geplakt. De problemen waren daarmee benoemd en erkend. We konden ook, zonder ons te hoeven schamen, hulptroepen inschakelen: vrijwilligers en beroepskrachten.

Aandachtspunten in het pastoraat

Voor het pastoraat komen hieruit al twee aandachtspunten naar voren, zaken waar we oog voor gekregen hebben door onze eigen situatie:

Erkenning van de problematiek van autisme:

Als mensen met autisme een normale intelligentie hebben, lijkt het of ze normaal functioneren. Hoe verder je van hen afstaat, des te minder onderken je dat er sprake is van een handicap. Ze denken dat het wel meevalt. Daarmee doen ze tekort aan degene met autisme en ook aan zijn familieleden.

Ondersteuning van familieleden van mensen met autisme: Wat voor mensen zonder autisme een peulenschilletje is, is een groot probleem voor mensen met autisme. Mensen met autisme hebben daarom heel veel ondersteuning en begeleiding nodig. Het komt vooral

op de ouders neer. Maar zij kunnen het niet alleen. Dat red je gewoon niet. Het getuigt van christelijke liefde als ze steun ontvangen vanuit hun omgeving, vanuit de gemeente. Voorbeeld: ouders die hun kinderen stimuleren tot contact met iemand met autisme.

Speciale aandacht is nodig voor partners van mensen met autisme. Zij worden dagelijks geconfronteerd met de handicap van hun partner. Hij is heel aardig, maar op een bepaalde manier is hij nooit volwassen geworden. De vrouw lijdt er onder; de kinderen worden er ook de dupe van. Er zijn situaties waarin mensen na een huwelijk van meer dan 25 jaar de situatie zo moe zijn, dat ze echtscheiding overwegen.

Buitenstaanders onderschatten vaak de ernst van de problematiek

Vragen over autisme

Dr. Van de Kamp stelt een groot aantal vragen over mensen met autisme. Wij kunnen op een aantal vragen direct antwoord

geven. We kunnen geen algemeen geldende antwoorden geven want 'de autist' bestaat niet. We kunnen alleen in onze eigen situatie antwoorden, met onze eigen zoon voor ogen.

- De *kerkdienst* vind je heel gewoon. Je gaat er heen omdat je er wordt verwacht. Het hoort zo. Het is ook leuk om voor en na de dienst een praatje te maken met andere mensen.
- Bij het *zingen-in-de-kerk* vind je het vooral belangrijk dat het goed gebeurt. Je kunt het niet verdragen als er iets verkeerd gaat. Met name als je moeder het fout doet, is dat een groot probleem.
- Het is moeilijk om een echt *gesprek* te voeren. Vaak komen we terecht op zijsporen van zijsporen. De ander moet je helpen om de draad vast te houden.
- Je hebt niet goed zicht op je eigen behoefte aan sociaal *contact*. In de zomer houd je je winterkleden aan. Dat je het daarvoor te warm hebt, merk je niet. Een ander moet je dat vertellen. En dan trek je je zomerkleden aan. Die houdt je aan tot een ander je uitlegt waar het van komt dat je blauwe lippen hebt.

Zelf beseft je niet goed wat je nodig hebt. Zo is het ook met het contact met anderen. Je organiseert het zelf niet. Maar je mist het wel als het er niet is. Het is belangrijk dat je (bijvoorbeeld op zondag) naar andere mensen toe kunt gaan. Die moeten dan wel duidelijk maken wat hun grenzen zijn. Blijf je alleen voor de koffie? Of eet je ook een hapje mee? Je voelt het niet aan, dus je blijft veel te lang zitten als de ander onduidelijk is. En bij sommigen word je nooit meer uitgenodigd omdat de ander het te belastend vond.

Voordelen van autisme

Mensen met autisme zijn mensen met een handicap. Ze hebben hun beperkingen, maar

ze hebben ook hun pluspunten. Daar hebben we zelf lang niet altijd oog voor gehad. Als je steeds weer tegen de beperkingen aanloopt, is er weinig energie over om pluspunten op te merken. Toch zijn die er wel, zowel in het algemeen als met betrekking tot het geloof. We willen, opnieuw vanuit onze eigen situatie, met onze eigen zoon voor ogen, een aantal 'voordelen' formuleren rondom twee kernbegrippen:

Structuur:

Je hebt behoefte aan regels en aan duidelijkheid. Wie niet? Je vindt, juist als mens met autisme, houvast in de duidelijke regels van de bijbel.

Trouw:

Als je je veilig voelt, ben je trouw. Als je iemand eenmaal vertrouwt, blijf je zo iemand vertrouwen. Zo is het ook in de relatie met God. Als je geleerd hebt dat God te vertrouwen

is, val je kinderlijk op Hem terug. Daar kunnen anderen nog wat van leren.

Pastoraat

Hoe moet het pastoraat verlopen aan mensen met autisme? Het uitgangspunt van Peter van de Kamp spreekt ons aan. We hoeven niet allemaal deskundig te worden op het gebied van autisme. Maar maak gebruik van de deskundigen die er zijn! Luister naar de ouders, luister naar de partner, luister naar de kinderen, luister naar hen die in het leven geleerd hebben hoe ingrijpend het is als iemand autisme heeft. Luister ook naar degene die autisme heeft. Mobiliseer de gemeente. Laat de gemeente een veilige plek zijn voor iedereen, ook voor mensen met autisme.

Trouw en eerlijkheid zijn
vanzelfsprekend

Diaconaat

"Wel bescheiden, niet onzichtbaar..."

De rol van de diaken in de kerk(enraad)

Dirk-Albert Prins

De diaken zal over het algemeen bekend staan als een bescheiden figuur in de kerk. Het ambt is een eer en erkenning van de sociale rol in de gemeente. Dit in afwijking tot de ouderling voor wie het ambt meer bevestiging is van het aanzien in de gemeente. Uiteraard is dit onderscheid kunstmatig en gaat lang niet in alle gevallen op, maar dat er verschil is...

Is dit beeld herkenbaar? Een enkele diaken zal zich onderscheiden van dit beeld. Een diaken die zijn nek uitsteekt en nadrukkelijk aanwezig is tijdens kerkenraad- en gemeentevergadering is schaars en wordt lang niet altijd gewaardeerd. Een diaken behoort immers bescheiden te zijn.

Bezinning

Tijdens bijeenkomsten met nieuwe diakenen, die ook afgelopen juni plaatsvonden, wordt het bijbelgedeelte Romeinen 12 besproken. Verschillende diaconale invalshoeken passeren de revue. 'met een beroep op Gods barmhartigheid vraag ik u, uzelf als een levend, heilig en God welgevallig offer in zijn dienst te stellen'. 'We hebben verschillende gaven, onderscheiden naar de genade die ons geschonken is'. 'Heb elkaar lief met de innige liefde van broeders en zusters en acht de ander hoger dan uzelf'. 'Bekommer u om de noden van de heiligen en wees gastvrij'. Mooi om te zien hoe rijk een klein gedeelte uit de Bijbel kan zijn. Ook de zin 'wees niet hoogmoedig, maar zet uzelf aan tot bescheidenheid' wordt stevast

genoemd als diaconaal aanknopingspunt. Een mooie houding dat het diaconaat zeker ten goede komt.

Keerzijde

Aan de andere kant kan heeft die bescheiden houding ook een keerzijde. In sommige gemeenten lijkt het of de diakenen naar de achtergrond zijn gedrongen. Dat er veel mooi werk wordt gedaan in stilte valt te koesteren, maar dat wil niet zeggen dat de diaken als ambtsdrager ook genoeg moet nemen met een plek in de marge. Het is maar de vraag of het diaconaat daarbij gebaat is. Bescheiden

wil namelijk zeggen: 'zich niet laten voorstaan op eigen kwaliteiten'/'nederig' (bron: filosofisch woordenboek). Dus vrij van geldingsdrang.

Als kenmerk van een persoon is dit mooi en te prijzen, zeker in een kerkelijke setting. Maar wanneer de diaken wordt gezien als ambassadeur met de speciale taak om de gemeente bewust te maken van het diaconaat en dit te stimuleren is het de vraag of de kenmerkende 'terughoudendheid' wenselijk is. Het is de kunst om de persoonlijke bescheidenheid

Een diaken hoort bescheiden te zijn

te combineren met diaconale overtuigingskracht. Als stelregel zou ik willen meegeven: 'wel bescheiden, maar niet onzichtbaar'.

Diaconale vrijmoedigheid

Laat de diaconie zich het komende seizoen verantwoordelijk voelen voor het op de kaart zetten of houden van het diaconaat in de gemeente. Dit vraagt om een actieve en pro-actieve houding in de kerkenraad. Dus niet alleen afwachten wat er op je af komt, maar vanuit duidelijke diaconale visie en doelen zorgen dat de thema's met diaconale lading goed tot hun recht komen. Veel onderwerpen hebben namelijk zowel een diaconale, pastorale als een missionaire kant. Onderwerpen als echtscheiding, samenwonen, kerkbezoek, invulling van de eredienst en het gemeentelven, asielzoekers, contact met de buurtbewoners e.d. vragen om een gezamenlijke doordenking. De kerkenraad zal daarom voornamelijk mét de diakenen moeten vergaderen en slechts incidenteel smal. Of dit altijd voltallig moet is een andere vraag, maar dat terzijde.

Ook de predikant heeft veel baat bij input vanuit diaconale ervaringen. Zonder alle details te bespreken kan er op hoofdlijnen veel waardevols worden uitgewisseld waar de prediking, catechese en ook de pastorale contacten door versterkt kunnen worden.

Net als de ambtsdragers is ook de gemeente uit zichzelf lang niet altijd bewust van diaconale mogelijkheden en witte vlekken (mensen met noden of gaven die over het hoofd worden gezien). Een alerte diaken kan dan heel stimulerend zijn.

Zichtbaar naar buiten

Een andere invalshoek is de omgeving van de kerk. Veel mensen zijn niet meer bekend met de kerk of teren nog op beelden uit het verleden. Bij sommigen is wel ingeprent dat, hoezeer het leven ook tegenzit, de diaconie er altijd voor je is om je te steunen. Bij een diaken kun je altijd aankloppen. Maar is de diaconie ook toegankelijk? Opvallend is dat veel kerkelijke gemeenten inmiddels ook op internet goed toegankelijk zijn, maar dat de diaconie of diaconale hulp vaak nog onzichtbaar is via het web.

Vrijmoedig

Zorg er dus voor dat de diaconie ook het komende seizoen goed zichtbaar is, zowel binnen als buiten de gemeente, in een stimulerende en soms corrigerende rol. Doe dit vrijmoedig, 'wel bescheiden, maar niet onzichtbaar!', de gemeente heeft je voor deze taak gekozen.

Kerkenraad moet juist met diakenen vergaderen

Bijbel op bezoek

Lichaam van Christus

Philippenzen 2: 5

Corné Alderliesten

De bijbel kent verschillende beelden voor de gemeente. Eén daarvan is die van 'het lichaam van Christus'. Het kan zo een kader vormen om over de opbouw van je gemeente na te denken. Ik geloof dat het belangrijk is om in verband met de richting waarin je wil gaan denken, de nadruk niet op 'lichaam' te leggen, maar op 'van Christus'. Omdat in het lichaam wel Jezus zelf te herkennen moet zijn.

Naast het pastorale werk ben je als ambtsdrager tegenwoordig ook veel tijd en energie kwijt met het opstellen van wat ik maar het 'visie en missie – verhaal' zal noemen. Wie zijn wij als gemeente en waar willen we naar toe? Op zoek naar bijbelse gegevens over de gemeente en tastend naar wat God van je gemeente verwacht, kom je al snel de typering 'lichaam van Christus' tegen. Met gedeeltes als bijvoorbeeld Efeziërs 4 en 1 Korintiërs 12 in de hand, lijkt het beeld van het lichaam erg bruikbaar te zijn, om na te denken over hoe je elkaar 'tot een hand en een voet kunt zijn'. "Ieder deel draagt naar vermogen bij aan de groei van het lichaam" (Ef. 4: 16) en "u bent het lichaam van Christus en ieder van u maakt daar deel van uit" (1 Kor 12: 27). Geweldige zinnen om met de bijbel in de hand duidelijk te maken dat ieder lid van de gemeente telt, dat iedere broeders of zuster een plaats heeft gekregen en dat we er allemaal mogen (en moeten ...) zijn.

Spiegel

Ik geloof dat als je zoveel met het lichaam bezig bent, je het risico loopt ook heel veel tijd voor de spiegel door te brengen. Dat je teveel met jezelf bezig bent, dus. Soms vergeet je van de weeromstuit de vraag

te stellen of je nog wel lichaam *van Christus* bent. Oftewel: of ze de Heer Jezus nog wel herkennen als mensen jouw gemeente ontmoeten.

Jezus Christus zelf was namelijk helemaal niet met zichzelf bezig. Jezus kwam door afstand te doen van zichzelf (Phil. 2: 6,7). Hij kwam om te dienen (Marcus 10: 45). Als je praat over je gemeente als lichaam van Hem, dan zeg je dat diezelfde Jezus nu in de hemel is. Maar zijn lichaam is hier ... Het is je gemeente.

Dan is het van belang dat je dezelfde gezindheid hebt en uitstraalt als Hij. Dan ben je meer met andere mensen bezig, dan met jezelf. Dan ben je er om te dienen. Om te zoeken wat verloren is.

Raam

Misschien moet de spiegel eens plaats maken voor een raam. Zodat je de mensenmenigte ziet, en je, net als Hij, medelijden met hen krijgt. Omdat ze er uitgeput en hulpeloos uitzien, als schapen zonder herder. Dan kun je laten zien dat de Goede Herder in 'levende lijve' aanwezig is. Het is jouw gemeente - het 'levend lichaam' van Christus.

Ambtsdragers

Om bang van te worden

Leven met angst

Henrica de Vries

Weet u hoeveel mensen juist nu geleefd worden door de angst om bang te worden? Griezelig veel. Opmerkelijk in een land waar zoveel wetgeving is. Maar toch: ze zijn er, en nog veel ook! En ongetwijfeld zult u er in uw ambtelijk werk mee te maken krijgen. Het is goed om dan te weten wat angst kan aanrichten en stuk maken. Lees daarom het interview met Eric en Vrouwkje en weet dat zij niet uniek zijn.

Enkele voorbeelden: een kwartier lang in de regen staan voor je eigen voordeur, omdat je – na 'tig' keer controleren – nog steeds niet weg durft te gaan. Jezelf terugvinden in de keuken voor het koffiezetapparaat en met de beste wil van de wereld niet meer weten hoe het allemaal werkt. Verlamd raken door angst voor ogenschijnlijk onschuldige zaken.

Cijfers

Uit het leven gegrepen voor duizenden mensen in Nederland. Exacte schattingen zijn moeilijk te geven, maar het afgelopen half jaar leden zeker 150.000 mensen aan een dwangstoornis. En vijf tot tien procent van de Nederlandse bevolking heeft wel eens een angst- of paniekaanval, waarvan zeker drie procent langdurig leidt aan angsten of fobieën.

Anonieme cijfers die een gezicht krijgen als we luisteren naar Erik Visser en Vrouwkje Messink. Vrouwkje: "Ik wist niet langer waarom ik deed wat ik deed. En tegelijkertijd besepte ik dat er iets niet klopte." Erik: "Je bent een slaaf van jezelf."

Strijd

Zowel voor Erik als voor Vrouwkje was niet meteen duidelijk wat eraan schortte. Vrouwkje vertelt: "Een angst- of dwangstoornis is heel makkelijk verborgen te houden voor je omgeving. Dat heb ik in mijn eigen huwelijk gezien. Mijn man was overdag aan het werk. Dus die had het in het begin niet zo in de gaten. En de kinderen, die mij

dagelijks meemaakten, die zijn ermee opgegroeid. Die wisten niet beter dan dat mamma zo deed.

Later zei mijn man dat het voor hem voelde alsof er

een derde in ons huwelijk was. Altijd was daar die controle. Het gekke is dat je heel goed weet wat je doet, maar je kunt het controleren niet stoppen. Je *moet* controleren, anders word je hartstikke bang. Ik heb gedacht dat ik in Zon & Schild terecht zou komen. Ik schaamde me zó erg! Dat is juist het belastende, je weet heel goed dat je raar bezig bent, maar kunt dat zelf niet stoppen.

Ook Erik besepte in het begin niet wat er met hem aan de hand was. Pas na negen jaar belandde ik bij een psycholoog. Ik liep helemaal vast, omdat ik steeds meer moest van mezelf.

Je weet best dat je raar bezig bent, maar kunt het niet stoppen

Op een gegeven moment stond ik bijvoorbeeld twee uur onder de douche, dat was niet meer te doen. Op mijn werk functioneerde ik op zich wel. Ik werkte in een rubberfabriek en ze zeiden zelfs dat ze nog nooit zo'n goed afgewerkt product hadden gehad! Ik was daar zeer perfectionistisch in, maar dus ook veel te langzaam. Dat was niet te handhaven. Maar bij mij was het doorgaan, doorgaan tot het echt niet meer ging. Toen ik eenmaal was afgekeurd, volgden er ook opnames. Ik kwam echt helemaal klem te zitten. Als je zo vast loopt, moet je op een gegeven moment wel toegeven."

De partner

Ook de partner gaat het niet in de koude kleren zitten. Een korte impressie: "Opnieuw maakt het schrijven van dit korte verslag emoties bij mij los. Je denkt het is wel verwerkt. We zijn er met Gods hulp door heen gekomen.

Toen ik verkering met mijn vrouw kreeg viel het mij wel op dat zij perfectionist was. Mijn vrouw was medisch analiste, een beroep waarbij controle normaal is. Ik bewonderde haar daarom. Zelf was ik nogal slordig.

De kwaal bouwt zich langzaam op en wordt door de patiënt op een haast professionele manier voor haar omgeving verborgen. Het is toch normaal dat de wasmachine wordt gecontroleerd. Het kost anders je wasgoed of zelfs de machine. Maar dan is 1 controle voldoende. 20 keer is echt niet nodig. En het afwasbakje mag ook wel scheef in het kastje staan. Mocht het er anders staan dan heeft niemand er last van en er gebeurt ook echt geen ramp.

Door mijn lange werkdag en kerkraadswerk

signaleerde ik te weinig en was er van een normale correctie dus ook geen sprake. Wat mij wel verbaasde was dat zij met bv. aankleden wel erg lang bezig was. Ik heb mij in die tijd verschrikkelijk eenzaam gevoeld. Was er een ander in het spel? Zo leek het wel. Later kom je er achter: het was niet iemand maar het was de "controle". Er zijn te veel zaken om op te noemen. Maar het er echt in vastlopen kwam na het overlijden van mijn schoonmoeder, de geboorte van onze jongste zoon en de wiegendood van het jongste zoontje van mijn broer, allemaal binnen 1 maand. Er volgde een lange en moeizame weg bij verschillende hulpverleners. Maar wij zijn op de goede weg. Wij weten hoe belangrijk het is dat je wordt begrepen. Daarvoor is een lotgenotenvereniging een ideaal instrument. Ook de partner heeft namelijk een stuk herkenning of erkenning nodig."

Christelijke uitwisseling

Vrouwkje Messink ontdekte de CVADF dankzij een oproepje in Visie. Ik was al lid van de algemene vereniging voor angsten en fobieën, waarvan ik lotgenotengroepen bezocht, maar miste daar de aandacht voor geloofsaspecten. Men was vaak negatief over het christelijk geloof, alsof dat angsten zou veroorzaken. Dat kán wel eens het geval zijn als je bijvoorbeeld met angst voor God wordt opgevoed – maar het geloof spreekt juist ook van genade en een plaats waar je naartoe kunt met je angsten en problemen." Hierin bood de CVADF – waarbinnen Vrouwkje de functie van contactpersoon bekleedt – een meerwaarde.

Herkenning en erkenning zijn de sleutelwoorden als het gaat om lotgenotencontact vanuit christelijk perspectief. Vrouwkje: "Het belangrijkste vond ik om

Het viel mij op dat mijn vrouw een perfectionist was

te horen en te zien dat ik niet de enige was met mijn aandoening. Het helpt je ook om je te realiseren dat je niet gek bent.” Direct vult Erik aan: “Ja, dat was voor mij ook heel belangrijk: de wetenschap dat het bij dwangstoornissen om een hersenziekte gaat, en niet om 'iets psychisch', of aanstellerij, zoals sommigen denken. Ik ontmoette veel onbegrip in mijn omgeving.”

“Mensen zeggen soms ronduit 'stel je niet aan' of 'doe niet zo gek'. Het is een verademing om te praten met mensen die je niet alleen aanhoren – hoe goed ze hun best soms ook doen om echt naar je te luisteren – maar ook *voelen* wat jij voelt! Ik kan echt iedereen aanraden om contact te zoeken met lotgenoten, en niet langer alleen met je verhaal te blijven rondlopen.”

Sommigen zeiden: Stel je niet zo aan!

CVADF

De Christelijke Vereniging Angst- en Dwangstoornissen en Fobieën (CVADF) is een lotgenotencontactgroep. Op dit moment draaien er verschillende huiskamer-groepen. Vier maal per jaar verschijnt het ledencontactblad Digitalis en er is een eigen website in ontwikkeling: www.cvadf.nl.

De vereniging mag zich in een groeiende belangstelling verheugen en wordt door de NPV gefaciliteerd.

Voor meer informatie over de CVADF of haar activiteiten kunt u terecht bij Vrouwke Mesink, per mail: info@cvadf.nl of telefonisch (via de NPV): 0318-54 78 88

Meldpunt
seksueel misbruik
in pastorale of
kerkelijke relaties

www.dedriehoek.nl

Tel. 038 - 423 21 25

Kerkelijk werk

Uw kans om de daad bij het woord te voegen?!

Vrijwilligers gezocht voor telefonische begeleiding

Pieter Zwart

U bent begaan met mensen die zich in moeilijke situaties bevinden. U weet dat er veel mensen zijn die lijden door eenzaamheid, die moeilijkheden in hun relatie ondervinden, die geestelijk even in een dal zitten. Maar u weet niet hoe u ze zou kunnen helpen.

Telecounseling-Plus biedt u daarvoor de kans. Via ons kunt u zich op vrijwillige basis inzetten voor telefonische hulpverlening. En u hoeft er de deur niet voor uit.

De vrijwilligers van TCPlus, met een passende theologische/pastorale achtergrond, willen vanuit hun christelijke bewogenheid iedereen die daar behoefte aan heeft, telefonisch een luisterend oor en een goed gesprek bieden. Wij ervaren dagelijks dat dit voor mensen een enorme opluchting kan betekenen. Soms blijkt er meer of specifieke hulp nodig te zijn. TCPlus kan dan doorverwijzen.

Het werk van TCPlus is een aanvulling op bestaande hulpverlening en kerkelijk pastoraat en gebeurt dagelijks, voornamelijk tij-

dens de uren van avond en vroege nacht.

Wij hebben dringend meer vrijwilligers nodig, omdat het aantal gesprekken groeit. Aarzel niet! Neem contact op met dhr. Zwart 036 5221138. Of bezoek www.telecounselingplus.nl.

Van huis uit iets voor een ander betekenen

* Dit artikel kan ook in uw kerkblad worden geplaatst. Download het van genoemde website.

Pieter Zwart is directeur van de vrijwilligersorganisatie Stichting Telecounseling Plus.

Pastoraat en diaconaat

Vergeven en vergeten?!

Twee artikelen over Vergeven en verzoenen

Ds. A.T. van der Scheer

"Tot zevenmaal toe?" "Nee, niet tot zevenmaal toe, tot zeventig maal zeven maal." Vergeven? Dat moet altijd. Hoe erg en hoe vaak je ook beschadigd bent. Wat jij moet vergeven is immers niets in vergelijking met wat God jou moet vergeven. Herkent u bovenstaande? Ik vrees dat in orthodox-christelijke kring regelmatig op een dergelijke – schadelijke – manier geredeneerd wordt. Terwijl men gelijktijdig het idee heeft daarmee datgene te doen wat God wil.

In twee artikelen wil ik het hebben over wat in christelijk licht 'vergeving' en 'verzoening' inhouden en wat niet. Waarom? Omdat ik uit de praktijk weet hoe in naam van Jezus Christus soms bijna ondragelijke lasten worden opgelegd aan mensen die al slachtoffer waren van allerlei onrecht. En omdat zij daardoor de kans lopen op nieuw slachtoffer te worden. Onbedoeld, maar toch. In het eerste artikel wil ik het alleen hebben over 'vergeving'. Of en wanneer dat kan en wat we daarin wel en niet van elkaar mogen en moeten vragen. Ik bespreek eerst veel voorkomende – beschadigende – misverstanden (dus: wat vergeving niet is), om vervolgens te zeggen wat vergeving wel is. Verder zal ik laten zien dat christelijke vergeving goed en heilzaam voor iedereen is. In het tweede artikel zal verzoening centraal staan, wat daar voor nodig is en wat daarin van ons gevraagd kan worden en ook gevraagd wordt door Christus.

Vooropmerking

Ik heb het in deze artikelen over 'slachtoffers' en 'daders'. Alsof je altijd zo helder tus-

sen die twee zou kunnen onderscheiden. Dat de een alleen maar dader zou zijn en de ander alleen maar slachtoffer. Zo zit het natuurlijk lang niet altijd. Vaak is de situatie veel ingewikkelder en zijn er door beide partijen fouten/misdaden begaan tegenover elkaar. En nemen zij dus in een concrete situatie op verschillende momenten verschillende posities in. Waarin dus ook verschillende dingen van hen gevraagd worden. Als ik in deze artikelen spreek over 'slachtoffers' en 'daders', dan bedoel ik steeds mensen voor zover ze in een concrete situatie slachtoffer of dader zijn.

Misverstanden met betrekking tot vergeven

Iedereen beseft dat vergeven niet makkelijk is. Nooit. En dat het moeilijker is naarmate het geleden onrecht en dus de opgelopen beschadigingen (lichamelijk en/of psychisch of zelfs geestelijk) groter zijn. En toch kan in het pastoraat een slachtoffer van bijvoorbeeld seksueel misbruik voortgehouden worden dat hij/zij de dader nu toch maar eens moet vergeven en weer normaal tegen hem/haar moet doen. Of die dader (m/

Vergeven is wat Christus vraagt, toch?

v) zijn schuld nu reëel lijkt te beseffen of niet. Want dat is toch wat Christus van ons vraagt, nietwaar? Lees het maar na in Matteus 18: 21:35. Of dat nu mogelijk is voor het slachtoffer of niet. Of dat nu voor het slachtoffer voelt als een vrijbrief geven aan de dader of niet. Of dat nu voelt als strijdig met de rechtsorde of niet. Dit is wat Christus van ons vraagt is het grote misverstand. Ik ben er namelijk van overtuigd dat bovenstaande vaak helemaal niet waar is en daarom ook helemaal niet gevraagd wordt door Christus.

Vergeving is nl. **niet**:

1. het goedkeuren van het gedrag van de dader.
2. het vergeten of ontkennen of geen aandacht meer schenken aan wat er gebeurd is.
3. het excuseren van de dader (alsof hij er niets aan doen kon).
4. de schuld doen verdwijnen.
5. verzoenen (zeggen: "ik wil wel weer vriendjes zijn").
6. de gevolgen van de daad bagatelliseren (klein verklaren).
7. geloven of zeggen dat God het goed vond of niet zo erg.
8. zeggen dat je het slecht vindt dat je boos was of bent.
9. de dader nu wel weer vertrouwen.

Deze dingen heeft God namelijk ook niet gedaan met en vanwege onze zonden. Het kruis op Golgotha betekent namelijk niet dat God onze zonden allemaal niet zo erg vindt of gevonden heeft. Het kruis op Golgotha is er juist het bewijs van hoe erg God al onze misdaden wel vindt en gevonden heeft. En hoe boos Hij daarom is. En hoe Hij niet misda-

den bagatelliseert en/of ontkent of excuseert. Zo is God niet met onze zonde schuld omgegaan. Zo vraagt Hij het ook niet van ons om met onderlinge schuld om te gaan. Zo mogen wij het ook niet van elkaar vragen. Want het zou uitgaan van een misverstand omtrent 'vergeving'.

Wat vergeving is

Vergeving is: dat je als slachtoffer – met erkenning van de schuld van de dader – afziet van eigen wraakactie tegen de dader. Niet meer en niet minder dan dit: het afzien van een eigen wraakactie. Het is niet de schuld van de dader uitpoetsen of ervoor zorgen dat de dader niet gestraft gaat worden. Dat is allemaal niet aan de orde. Het gaat er alleen om zelf af te zien van een wraakactie. Je zou kunnen zeggen: vergeven is zoiets als 'loslaten' of 'je losmaken'. Je laat het los wat er met de dader gaat gebeuren. Je maakt je los van je gerichtheid op de dader en op wat er met hem gaat gebeuren. Of althans, dat probeer je. Niet meer dan dat dus. Maar ook niet minder. En laten we ons daarbij niet vergissen en denken dat dat niks is: dit is echt heel wat. Want een slachtoffer is vanuit zichzelf juist heel sterk op het wreken van de fouten/misdaden of het veranderen van de dader gericht en daardoor emotioneel heel erg gebonden aan/door de dader.

Vergeven is er nu juist op gericht die band door te snijden. Zodat je als slachtoffer weer los komt (te staan) van de dader en zo weer op je eigen benen. Vergeven is de band tussen de schuld (van de dader) en jouw persoonlijke wraakgevoelens doorsnijden. Daarmee is vergeven niet het uitpoetsen of het ontkennen van de schuld van de dader.

Eerst vergeven, dan verzoenen

Misverstanden met betrekking tot vergeven

Nee, werkelijke vergeving blijft uitgaan van de schuld van de dader en houdt die ook over-eind, maar geeft die over. Je geeft de dader (en zijn schuld) als het ware over aan God. Of eventueel aan juridische instanties (als diensdame van God, zie Romeinen 13). Laten die maar bepalen wat er met de dader moet gebeuren. Het is jouw zaak niet (meer), vergelijk ook Romeinen 12: 19.

Het heilzame van vergeving

En daarmee zijn we tegelijk het heilzame van vergeving voor het slachtoffer op het spoor. Ja, u leest het goed. Vergeven is heilzaam voor het slachtoffer. Natuurlijk niet als vergeving in zou houden: het goedpraten van ... of het niet schuldig houden van ... Dan zou het een geweldige wissel trekken op het slachtoffer. Maar vergeving is niet meer dan het afzien van eigen wraakactie en daarmee juist enorm heilzaam voor het slachtoffer.

Want het slachtoffer komt eindelijk los van de dader, is niet meer gebonden. Kan weer zelf leven, kan weer vrij leven. Het slachtoffer komt vrij uit de greep die de dader eigenlijk steeds op haar/hem gehad heeft. Want zolang het slachtoffer nog (in zijn hoofd) bezig is met wat er met de dader zal gaan gebeuren is het slachtoffer nog in de greep van de dader. Vergeven is niet makkelijk, maar het is wel degelijk in het belang van het slachtoffer wanneer hij dit doet. Met dat hij vergeeft komt hij los uit 'de gevangenis van de wrok'. Vragen of eisen vergeving te schenken is dus niet een nieuwe loden last op de schouders van het slachtoffer leggen, maar een stap in het loskomen van het verleden. Zodat op termijn het slachtoffer 'de gevangenis van de wrok' kan verlaten.

Als je het mij vraagt is het daarom ook datgene wat God van ons vraagt/eist. God vraagt namelijk geen dingen van ons die uiteindelijk beschadigend zijn.

Vergeven is heilzaam

Eenzijdigheid

Gelet op hoe vergeving hierboven uitgelegd is, kan vergeving dus ook eenzijdig plaatsvinden. En, hoe gek dat ook klinkt, dat is maar goed ook. Vergeving is een actie van de kant van het slachtoffer. Waar de dader NIET voor NODIG is. Het kan en zal vast makkelijker zijn om te vergeven wanneer de dader werkelijk en merkbaar berouw heeft, nodig is het – gelukkig – niet. Het slachtoffer is hierin gelukkig niet afhankelijk van de eventuele welwillendheid van de dader. Het slachtoffer kan en moet hierin zelfstandig beslissen.

Over verzoening hebben we het nu nog niet gehad. Niet omdat het niet belangrijk zou zijn, maar omdat het wel wat anders is dan

vergeving. In het volgende artikel zal het over verzoening gaan.

Slachtoffer is hierin niet afhankelijk van dader.

Ds. Arjen van der Scheer is predikant in Hoogezand-Sappemeer Zuid.

Diaconaat

Dankdag 2007

Aanbevolen collectedoelen

Diaconaal Steunpunt

Op 7 november is het weer dankdag (voor gewas en arbeid). In veel kerken wordt dan weer stil gestaan bij de zegeningen die God gaf het afgelopen (oogst)seizoen. Een goed moment om stil te staan bij onze afhankelijkheid van God. Wat hebben wij het goed! Ondanks de problemen die ook wij kennen. Daarom is het mooi om uit te delen van wat ons geschonken is. Daarin de liefde van God te verspreiden. Ieder jaar worden hiervoor doelen aanbevolen in binnenland, maar ook in het buitenland. Onze leefwereld is tegenwoordig wereldwijd, dus kunnen we ons niet doof houden voor de problemen wereldwijd. Dit jaar keuze uit 3 doelen. Een keus voor een lokaal diaconaal doel kan natuurlijk ook.

Project 1: Noodhulp in India

Het Noordoosten van India kampt met grote problemen. Behalve door de enorme wateroverlast wordt de deelstaat Assam ook nog eens geteisterd door een rattenplaag die wordt aangetrokken door bloeiende bamboe. In een groot gebied zijn de velden met de oogst compleet kaalgevroten. De behoefte aan voedsel is groot. De Reformed Church of North-East India (RPCNEI) is een noodhulpprogramma gestart om 55 dorpen te helpen. De Verre Naasten en Red een Kind hebben de handen ineengeslagen om dit mogelijk te maken. Rond Dankdag voor gewas en arbeid wordt dit project graag onder uw aandacht gebracht. Giro 363600 t.n.v. De Verre Naasten o.v.v. Dankdag India

Project 2: Jemima in Arabisch Israël

Een opvanghuis voor gehandicapte kinderen in een cultuur waarin voor hen geen plek is. Onder de Arabische bevol-

king is verzorging van de gehandicapten niet vanzelfsprekend. Veel van deze kinderen worden verwaarloosd en verborgen gehouden, vaak ook uit onmacht. Sommige bewoners hebben in Jemima een tehuis gevonden nadat zij door hun ongehuwde moeder zijn verstoten. Het leven van deze vrouwen is duidelijk in gevaar als bekend wordt dat zij een kind hebben.

Sociale integratie
bevorderen

In deze Arabische, overwegend islamitische samenleving, wil Jemima een huis bieden waarin liefde en zorg centraal staan. Als christen present zijn in het land van de Bijbel met daden die van Zijn liefde getuigen. Bijna alle bewoners in Jemima hebben een verstandelijke handicap. Een groot aantal heeft ook een zintuiglijke, motorische, sociale of autistische handicap. Naast de opvang is er ook een project om de mensen thuis te begeleiden en daarmee de sociale integratie te bevorderen. Rekening: 36 75 07 560 t.n.v. Stichting Jemima, te Schagen, o.v.v. Dankdag.

Project 3: In de Wingerd

Een christelijke therapieboerderij waar mensen tot rust kunnen komen om middels therapie te werken aan hun psychische problemen. Problemen die ze met behulp van hun (professionele) omgeving tot nu toe niet de baas kunnen.

Onverwerkte moeilijke
gebeurtenissen

De problemen kunnen bestaan uit steeds terugkerende depressies, onverwerkte moeilijke gebeurtenissen, toestanden van verwarring en terugkerende overspanningen. Dit alles met of zonder persoonlijkheidsstoornissen. Steeds meer gasten kunnen met een PGB het grootste deel van hun begeleidingskosten betalen. De medewerkers werken op diaconale

basis, wat inhoudt dat ze door een eigen achterban worden gesteund. Zij ontvangen vergoedingen voor enkele noodzakelijke kosten. Om dit alles mogelijk te maken wordt verder een beroep gedaan op giften (van kerken).

Giro: 15.44.898 t.n.v. Stichting "In de Wingerd Wapenveld", te Wezep o.v.v. Dankdag

Meer informatie

Naast deze drie doelen kan uiteraard ook een project uit de eigen omgeving als collectiedoel worden gekozen. Van de aanbevolen doelen is op de DS-site meer informatie te vinden. Zo mogelijk zijn hierbij ook powerpoint-presentaties beschikbaar.

Adresgegevens

Diaconaal Steunpunt

www.diaconaalsteunpunt.nl
diaconia@gbouw.nl
Tel. (038) 427 04 80
Postbus 499
8000 AL Zwolle

Telef. avondspreekuur

dinsdag 19.00-20.00 uur
ook via (038) 427 04 80

Bezoekadres

Burg. Vos de Waelstr. 2
Fax (038) 427 04 01

Diaconaal consulent

Dirk-Albert Prins